

Nog steeds liever samen

Steeds meer alleenstaanden

- 20 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder alleenstaand
- Momenteel zijn er 486 duizend eenoudergezinnen

Trouwen niet uit de gratie

- Ongeveer drie kwart van de jongeren wil uiteindelijk trouwen
- Aandeel ongehuwde ouders neemt toe

Ongehuwde samenwoners vaker uit elkaar

- Aantal echtscheidingen al jaren stabiel
- Meer echtscheidingen waarbij minderjarige kinderen betrokken zijn

Merendeel wil na (echt)scheiding weer samenwonen

- Zes op de tien mannen na echtscheiding binnen 4 jaar weer gehuwd of samenwonend
- Meeste mensen gaan na een verbroken samenwoonrelatie weer samenwonen

Meer stiefgezinnen

- Aantal stiefgezinnen toegenomen tussen 1998 en 2007
- Meer gescheiden paren met kinderen kiezen voor co-ouderschap

Minder adopties

- Aantal adopties is sinds 2004 gedaald
- Geadopteerde kinderen komen vrijwel allemaal uit het buitenland

Op het gebied van het aangaan en verbreken van relaties is er de afgelopen decennia veel veranderd. De grotere hang naar zelfstandigheid en emancipatie heeft geleid tot een toename van zowel het aantal jongeren dat vanuit het ouderlijk huis alleen gaat wonen als het aantal gestrande huwelijken. Niet-gehuwde samenwoners, een groep die in de loop van de tijd sterk is gegroeid, gaan nog vaker en sneller uit elkaar dan gehuwden.

Wie stappen er tegenwoordig in het huwelijksbootje en wie juist niet? Welk deel van de gehuwden gaat na verloop van tijd uit elkaar? En hoe zit dat bij ongehuwde samenwoners? Wat gebeurt er wanneer er kinderen in het spel zijn?

1. *Steeds meer alleenstaanden*

- 20 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder alleenstaand
- Momenteel zijn er 486 duizend eenoudergezinnen

De belangrijkste demografische verandering van de afgelopen decennia was de forse groei van het aantal en aandeel alleenstaanden. Daarnaast is het aantal eenoudergezinnen de laatste jaren sterk toegenomen.

In 1971 was slechts 5 procent van de bevolking alleenstaand. In absolute zin komt dat neer op bijna 700 duizend personen. Het waren overwegend vrouwen die hun man hadden verloren. Scheiden gebeurde in die tijd nauwelijks. Tegenwoordig overtreft het aantal gescheiden personen het aantal verweduwden. In 2010 was maar liefst 20 procent van de bevolking alleenstaand. Het aantal alleenstaanden is inmiddels bijna 2,7 miljoen.

De toename van het aantal alleenstaanden vond plaats in vrijwel alle fasen van de demografische levensloop. Jongeren wonen tegenwoordig een aantal jaren op zichzelf voordat ze gaan samenwonen. Samenwonenden gaan eerder uit elkaar als de relatie op een dood spoor zit. En ouderen blijven, ook na verweduwing, zelfstandig wonen. Dat het aantal alleenstaanden en daarmee het aantal eenpersoonshuishoudens zo sterk is gestegen, komt dus niet zozeer door een min of meer permanente voorkeur voor deze huishoudensvorm, maar doordat de moderne levensloop veel meer wisselingen kent dan voorheen.

Daarnaast is het aantal eenoudergezinnen sinds het midden van de jaren negentig sterk gegroeid. Momenteel zijn er 475 duizend eenoudergezinnen. In 2000 waren dat er ongeveer 384 duizend. In vijf op de zes van deze gezinnen staat een vrouw aan het hoofd.

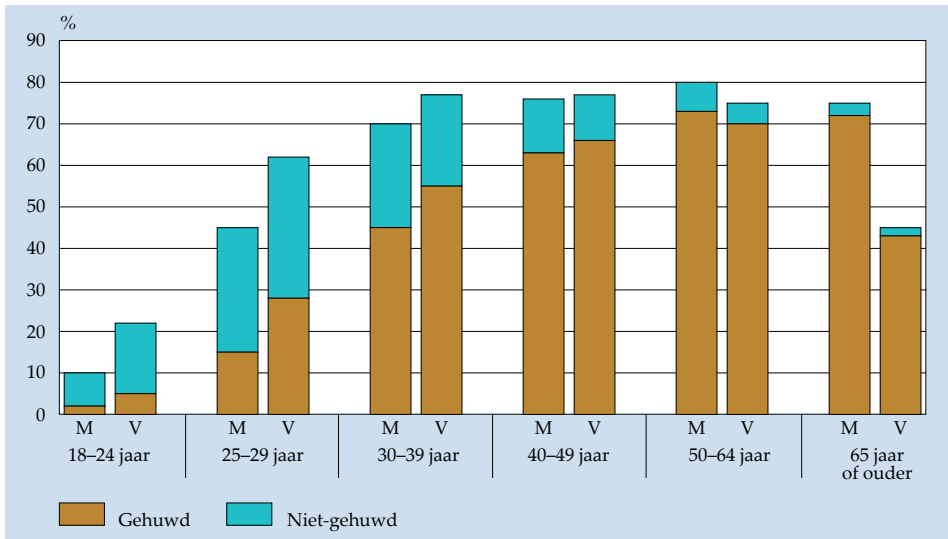
2. *Trouwen niet uit de gratie*

- Ongeveer drie kwart van de jongeren wil uiteindelijk trouwen
- Aandeel ongehuwde ouders neemt toe

In de afgelopen decennia zijn mensen steeds later getrouwd en kregen vrouwen op steeds latere leeftijd hun eerste kind. Toch is trouwen nog steeds populair. Veel mensen wonen eerst samen. Aan het begin van een relatie betreft het vooral ongehuwd samenwonen. Wanneer de relatie standhoudt, kiezen de meesten na verloop van tijd alsnog voor een huwelijk.

Op 1 januari 2009 woonde ongeveer de helft van alle Nederlanders samen met een partner. Van hen zijn vier op de vijf met die partner getrouwd en woont de rest ongehuwd samen. Rond het 25ste levensjaar hebben al veel jongeren het ouderlijk huis verlaten. Voor een groot deel van hen breekt dan een periode van samenwonen aan. Begin 2009 woonde 60 procent van de vrouwen van 25 tot 30 jaar samen met een partner. Van de mannen was dat 44 procent. Bij vrouwen ligt de piek van deze relatievorming rond de 25 jaar, bij mannen ongeveer twee jaar later.

Aandeel samenwonenden in de totale bevolking naar geslacht en leeftijd, 2008

Ongehuwde samenwonende paren stellen het huwelijk steeds vaker uit. Vrouwen die in de jaren zeventig gingen samenwonen, trouwden eerder dan vrouwen die dat in de jaren tachtig en begin jaren negentig deden. Van de vrouwen die in de jaren zeventig tussen hun 20ste en 25ste gingen samenwonen, waren zeven op de tien binnen drie jaar getrouwd. In de tweede helft van de jaren negentig waren dat er nog maar drie op de tien.

In 2000 woonden 658 duizend paren niet-gehuwd samen. In 2009 waren het er al 820 duizend. Ongehuwd samenwonen lijkt steeds vaker een definitieve keuze. Van de oudste ongehuwde samenwoners is maar één op de zeven van plan om (alsnog) te trouwen. Het gaat hierbij om personen die niet eerder gehuwd zijn geweest. Van de samenwoners die zijn geboren tussen 1965 en 1975 is dat ruim een derde. Van de jongste samenwoners wil nog wel een meerderheid trouwen: ruim twee derde is van plan om in het huwelijksbootje te stappen. Niet-gehuwde samenwoners sluiten overigens steeds vaker een samenlevingscontract. Dat geldt zowel voor jongere als oudere samenwoners. Op 1 januari 2009 had ruim de helft van de 820 duizend niet-gehuwde samenwoners een dergelijk contract afgesloten. In 2003 lag dit aandeel nog 5 procentpunten lager.

Van de nog thuiswonende jongeren van 18 tot 25 jaar heeft in 2008 de helft een vriend of vriendin. Uiteindelijk wil vrijwel iedereen een relatie. Zeven op de tien jongeren willen eerst een tijdje ongehuwd samenwonen. Op de langere duur wil 70 procent van de mannen en 80 procent van de vrouwen trouwen, in veruit de meeste gevallen na een periode van samenwonen. Dat betekent dat ongeveer drie kwart van de jongeren uiteindelijk wil trouwen.

Vaker kinderen zonder huwelijk

De komst van kinderen is steeds minder vaak een reden om alsnog te trouwen. Zoals verwacht komt ongehuwd samenwonen met kinderen het meest voor bij jonge ouders. Maar de trend om het huwelijk uit of af te stellen is ook bij de al wat oudere paren duidelijk zichtbaar. Onder dertigers nam het aandeel ongehuwde ouders in het afgelopen decennium het sterkst toe, van 8 naar 22 procent.

Latrelatie

Naast gehuwde en ongehuwde samenwoners zijn er mensen die er bewust voor kiezen om ook op de langere termijn niet met hun partner samen te gaan wonen. Vooral mensen van middelbare en hogere leeftijd kiezen voor een dergelijke relatie. Een op de zes ongehuwden die zonder partner woont, heeft een latrelatie of zou daar de voorkeur aan geven. Dit aandeel neemt toe met de leeftijd. Onder 50–62-jarigen bedraagt dit aandeel ruim een kwart. Vooral mensen die gehuwd zijn geweest, kiezen relatief vaak voor een latrelatie. Overigens geldt voor alle leeftijdsgroepen dat ooit-gehuwde vrouwen vaker voor een latrelatie kiezen dan ooit-gehuwde mannen. Dit hangt samen met het feit dat vrouwen vaker thuiswonende kinderen hebben dan mannen.

3. Ongehuwde samenwoners vaker uit elkaar

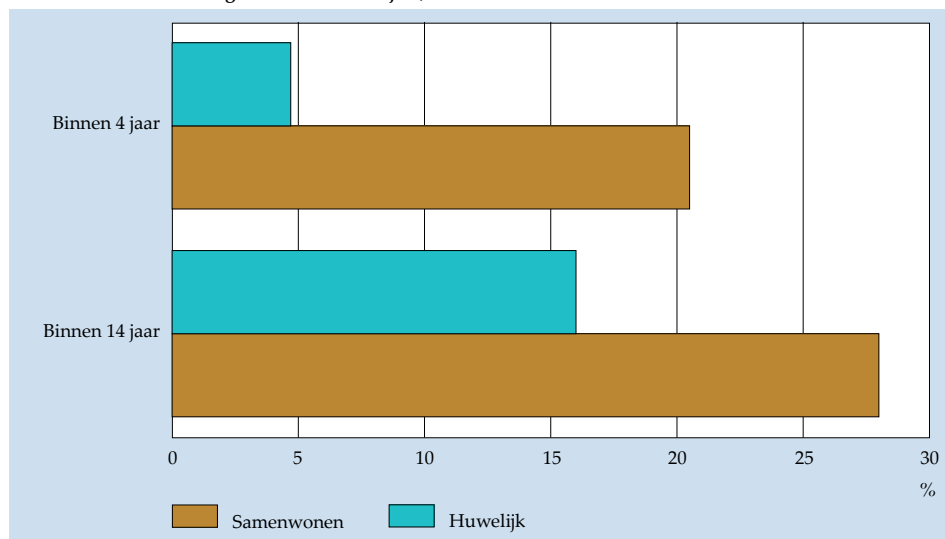
- Aantal echtscheidingen al jaren stabiel
- Meer echtscheidingen waarbij minderjarige kinderen betrokken zijn

Tegenwoordig gaat jaarlijks ongeveer één procent van de circa 3,5 miljoen Nederlandse echtparen uit elkaar. In 2008 eindigden 32 duizend huwelijken in een echtscheiding. Van 2001 tot maart 2009 konden paren hun huwelijk overigens ook omzetten in een partnerschap en dit vervolgens beëindigen. Zo'n flitsscheiding was voor velen een eenvoudig alternatief voor een formele echtscheiding. In 2008 kozen 2,8 duizend paren voor deze snelle weg. Inmiddels is het niet meer mogelijk om een huwelijk om te zetten in een partnerschap. Daarmee is een eind gekomen aan de flitsscheiding (Van Huis en Loozen, 2009).

De huwelijken die in 2008 werden ontbonden, hadden gemiddeld veertien jaar stand gehouden. Hoewel het aantal echtscheidingen al een aantal jaren stabiel is, steeg het totaal aantal relatieontbindingen. Dit komt doordat er steeds meer niet-gehuwde samenwoners uit elkaar gingen. Vooral in de eerste jaren zijn huwelijken veel stabielere dan relaties van mensen die ongehuwd samenwonen (CBS, 2009a). Vier jaar na het begin van een huwelijk is bijna 5 procent van de vrouwen gescheiden, tegen ruim 20 procent van de vrouwen die ongehuwd samenwoonden. Naarmate de relatie langer duurt, neemt het verschil in stabiliteit tussen de ongehuwde en gehuwde samenwoonrelaties af. Het aantal samenwoners dat alsnog trouwt neemt namelijk toe naarmate relaties langer duren. Na veertien jaar was

één op de zes huwelijken in een echtscheiding geëindigd. Van de vrouwen die ongehuwd zijn gaan samenwonen, was dat 28 procent.

Aandeel relatieontbindingen binnen 4 en 14 jaar, 2008

Ruim 30 duizend jonge kinderen betrokken bij echtscheiding

Het aandeel echtscheidingen waarbij minderjarige kinderen zijn betrokken, is sinds medio jaren negentig gestegen van 46 naar 56 procent. Dit betekent dat jaarlijks zo'n 33 duizend minderjarige kinderen de scheiding van hun ouders meemaken. Bij het uiteenvallen van ongehuwde relaties zijn in maar één op de vijf gevallen kinderen betrokken. Zes op de tien paren zijn binnen veertien jaar nadat ze zijn gaan samenwonen, getrouwd en slechts één op de tien woont na veertien jaar nog ongehuwd samen. Het uit-elkaar-gaan, zeker wanneer er kinderen bij betrokken zijn, brengt een hoop dilemma's met zich mee. Zo moeten er tal van beslissingen worden genomen, zoals: wie blijft in het huis wonen en wie gaat verhuizen? Blijven de kinderen bij de moeder of bij de vader wonen, of wordt er gekozen voor co-ouderschap?

4. Merendeel wil na (echt)scheiding weer samenwonen

- Zes op de tien mannen na echtscheiding binnen 4 jaar weer gehuwd of samenwonend
- Meeste mensen gaan na een verbroken samenwoonrelatie weer samenwonen

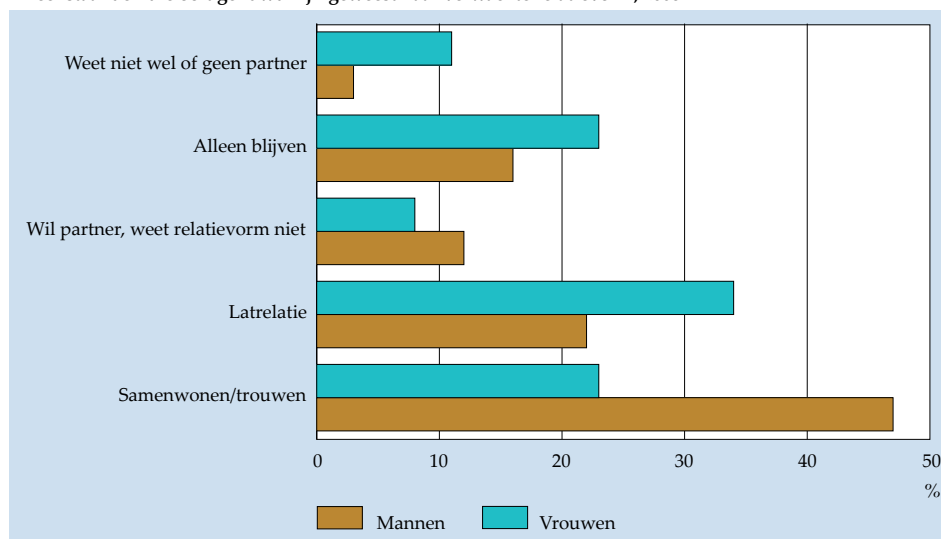
Het merendeel van de mannen en vrouwen die een (echt)scheiding hebben meegemaakt, verwacht uiteindelijk weer met een partner te gaan samenwonen. Geslacht, leeftijd en het hebben van thuiswonende kinderen beïnvloeden echter de kans om weer te gaan samenwonen.

Weer samen na een huwelijk

Het merendeel van de gescheiden personen die momenteel alleenwonen, wil in de (nabije) toekomst wel weer graag een partner. Mannen hebben vaker deze wens dan vrouwen: van de eerder gehuwde mannen wil een op de zes geen vaste partner meer, van de vrouwen is dit bijna een kwart. Dat eerder gehuwde vrouwen vaker alleen willen blijven wonen dan mannen, heeft zeer waarschijnlijk te maken met de aanwezigheid van kinderen en hun reactie op de nieuwe partner. Naast een samenwoningrelatie, al dan niet gevolgd door een huwelijk, zijn er ook andere mogelijkheden voor gescheiden personen. Een deel van hen kiest voor een latrelatie en er zijn er ook die helemaal geen relatie meer willen.

Binnen vier jaar na echtscheiding zijn zes op de tien mannen die in de jaren negentig een echtscheiding hebben meegemaakt weer gehuwd of niet-gehuwd gaan samenwonen. Bij vrouwen is dit aandeel kleiner: vier op de tien vrouwen zijn weer in een of andere vorm gaan samenwonen.

Alleenstaanden die ooit gehuwd zijn geweest naar verwachte relatievorm, 2008

Weer samen na een samenwoningrelatie

Binnen vier jaar nadat een samenwoningrelatie is beëindigd, heeft ruim de helft van degenen die in de jaren negentig of begin deze eeuw zijn gescheiden weer een partner waarmee men al dan niet gehuwd is gaan samenwonen. Er is op dit punt geen verschil tussen mannen en vrouwen. Dit kan komen doordat het jonge(re) paren betreft die (nog) geen kinderen hebben. Van hen wil ongeveer 90 procent uiteindelijk weer met een partner gaan samenwonen. Uit het voorafgaande blijkt dat de meeste mensen na een verbroken samenwoningrelatie opnieuw gaan samenwonen. Dat betekent dat de toename van het aantal jonge en middelbare alleenstaanden en eenoudergezinnen als gevolg van relatieontbinding door (echt)scheiding voor een groot deel bestaat uit mensen die maar betrekkelijk korte tijd alleenwonen.

5. Meer stiefgezinnen

- Aantal stiefgezinnen toegenomen tussen 1998 en 2007
- Meer gescheiden paren met kinderen kiezen voor co-ouderschap

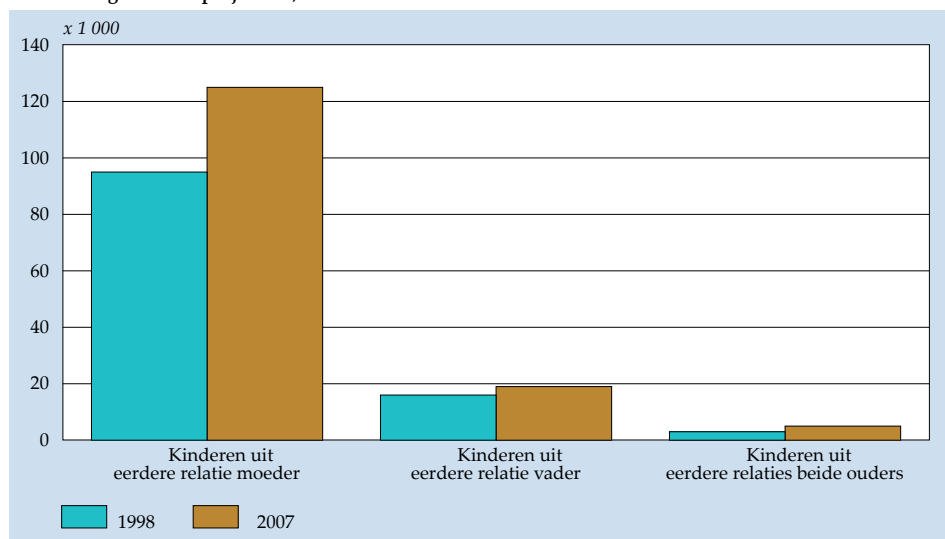
Tussen 1998 en 2007 is zowel het aantal stiefgezinnen als het aantal kinderen dat in een stiefgezin woont, toegenomen.

Jaarlijks zijn er gemiddeld ongeveer 70 duizend gehuwden die scheiden, nog eens twee keer zo veel niet-gehuwd samenwonenden verbreken hun relatie. Elk jaar komen er dus ruim 200 duizend nieuwe 'exen'. De meesten van hen blijven niet lang alleen. Na drie jaar woont de helft van de exen al weer samen met een nieuwe partner. Er is dus veel dynamiek in de ontbinding en vorming van relaties.

Bij ruim de helft van de relatieontbindingen valt ook het gezin uiteen. De kinderen blijven meestal bij een van de ouders wonen, vaak bij de moeder. Uit eerder onderzoek is gebleken dat bij 80 procent van de scheidende paren met kinderen, de kinderen bij de moeder blijven wonen (Steenhof, 2007). Als de ouder weer een nieuwe partner vindt, krijgen de kinderen te maken met een stiefouder en eventueel stiefbroer(s) en /of stiefzus(sen).

Op 1 januari 2007 waren er in Nederland 2,5 miljoen gezinnen. Daarvan bestonden bijna 2,1 miljoen gezinnen uit paren met kinderen. De rest bestond uit eenoudergezinnen. Van de 2,1 miljoen paren met kinderen was 93 procent een 'traditioneel' gezin, bestaande uit twee ouders met hun gezamenlijke kinderen. Circa 7 procent van de paren met kinderen vormden dus een stiefgezin. Dit aandeel is de laatste negen jaar met ruim 1,5 procentpunt gestegen. Het aantal stiefgezinnen nam toe van 115 duizend in 1998 naar 149 duizend in 2007.

Aantal stiefgezinnen op 1 januari, 1998 en 2007

Tegelijkertijd is ook het aantal kinderen dat in een stiefgezin woont, toegenomen. In 1998 woonden bijna 220 duizend kinderen in een stiefgezin, 5 procent van alle thuiswonende kinderen. In 2007 was hun aantal toegenomen tot ruim 280 duizend en 6,1 procent van alle thuiswonende kinderen.

Co-ouderschap

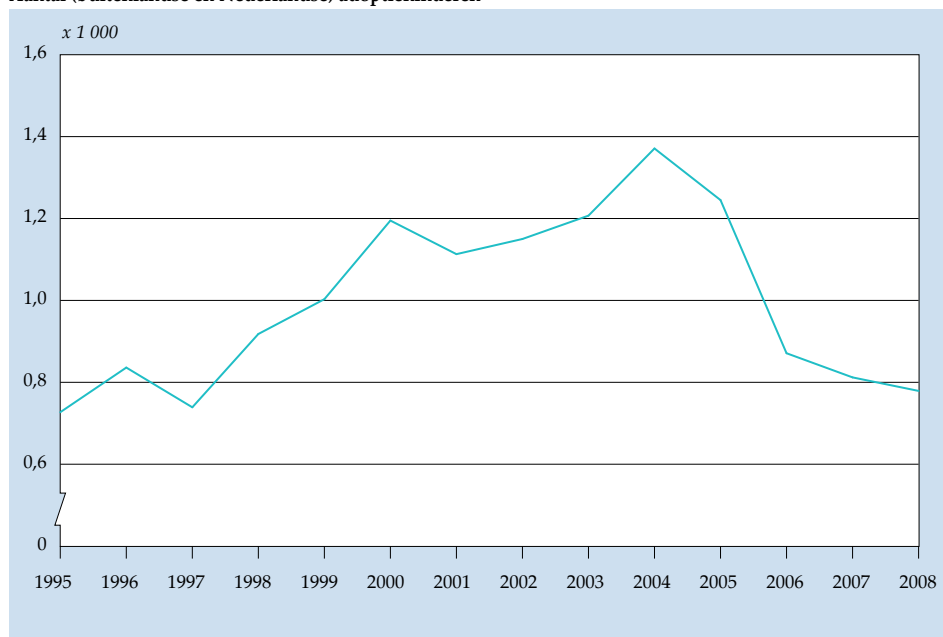
Na een echtscheiding kunnen ouders ook voor co-ouderschap kiezen. Dan woont het kind na een scheiding deels bij de vader en deels bij de moeder. Co-ouderschap komt bij een op de vijf scheidingen met kinderen voor. Vergeleken met de woonsituatie van de kinderen na de echtscheiding aan het eind van de vorige eeuw, blijkt dat anno 2010 meer gescheiden paren met kinderen voor co-ouderschap kiezen (CBS, 2009b).

7. Minder adopties

- Aantal adopties is sinds 2004 gedaald
- Geadopteerde kinderen komen vrijwel allemaal uit het buitenland

Sinds 2004 is het aantal adopties gedaald. Dit komt vooral doordat het aantal adoptiekinderen uit China, het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen, is afgenomen.

Aantal (buitenlandse en Nederlandse) adoptiekinderen

In 1995 zijn in Nederland ruim 700 kinderen geadopteerd. In de daaropvolgende jaren steeg het aantal adoptiekinderen, tot 1 370 in 2004. Daarna nam dit aantal af. In 2008 was het aantal adopties met 780 weer terug op het niveau van halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw. Vrijwel alle in Nederland geadopteerde kinderen komen uit het buitenland. In 2008 werden dertig kinderen geadopteerd die in Nederland waren geboren.

Halverwege de jaren negentig was Colombia het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen. In 1998 nam China deze positie over. In 2004 werden ongeveer 800 Chinese kinderen geadopteerd. Daarmee was bijna 60 procent van de buitenlandse adoptiekinderen van Chinese afkomst. De adoptie van Chinese kinderen hangt samen met het Chinese één-kindbeleid, dat voorschrijft dat ouders in principe slechts één kind mogen hebben. Omdat Chinese ouders veelal de voorkeur geven aan een zoon, worden pasgeboren meisjes vaak te vondeling gelegd. De meerderheid van de kinderen in Chinese kindertehuizen bestaat om die reden uit meisjes. Hierdoor was tot een paar jaar geleden het aantal geadopteerde meisjes vele malen groter dan het aantal geadopteerde jongens.

Sinds 2004 daalt het aantal adoptiekinderen uit China. Deze afname hangt samen met de relatief gunstige economische ontwikkeling in China en de toename van het aantal adoptieverzoeken uit andere landen. Ook worden steeds meer Chinese kinderen in het eigen land geadopteerd. Daarnaast kan de daling van het aantal verzoeken tot verkrijging van een beginseltoestemming, van ruim drieduizend in 2005 en 2006 naar minder dan duizend in 2008, een rol spelen.

De daling van het aantal Chinese adoptiekinderen doet zich alleen voor bij meisjes. Het aantal jongetjes is nog licht gestegen, waardoor hun aandeel onder Chinese adoptiekinderen is toegenomen van 5 procent in 2000 naar 38 procent in 2008.

Referenties

CBS, 2009a, Relatie en gezin aan het begin van de 21ste eeuw. CBS, Den Haag/Heerlen.

CBS, 2009b, Jaarrapport, 2009, Landelijke Jeugdmonitor, p. 15–21. CBS, Den Haag/Heerlen.

Harmen, C., 2008, Ontwikkelingen in de huishoudensdynamiek sinds 1971. In: Bevolkingstrends 56 (1), p. 44–54. CBS, Voorburg/Heerlen.

Huis, M. van, en S. Loozen, 2009. Dertigduizend flitsscheidingen, 2001–2009. In: Bevolkingstrends 57 (4), p. 33–34. CBS, Den Haag/Heerlen.

Sprangers, A., Eilbracht, A. en H. Nicolaas, 2010, Aantal adoptiekinderen afgenomen. In: Bevolkingstrends 58 (2), p. 29–31. CBS, Den Haag/Heerlen.

Steenhof, L., 2007, Schatting van het aantal stiefgezinnen. In: Bevolkingstrends 55 (4), p. 19–22. CBS, Voorburg/Heerlen.

Wobma, E. en A. de Graaf, 2009, Scheiden en weer samenwonen. In: Bevolkingstrends 57 (4), p. 14–21. CBS, Den Haag/Heerlen.

Kerncijfers: Bevolking naar leeftijd en plaats in het huishouden, 1971 en 2009

	Thuis- wonend kind	Alleen- staande	Ouder	Overig lid	In insti- tutioneel huishouden	Totaal
	<i>x 1 000</i>					
Mannen						
0–14 jaar	1 769			35	16	1 820
15–29 jaar	991	89	479	61	34	1 654
30–49 jaar	83	73	1 358	39	11	1 564
50–64 jaar	7	36	808	29	10	890
65–79 jaar	0	44	390	34	21	489
80 jaar of ouder	0	15	43	17	22	97
Totaal	2 851	257	3 078	216	115	6 517
Vrouwen						
0–14 jaar	1 690			34	11	1 735
15–29 jaar	728	63	668	52	47	1 558
30–49 jaar	50	49	1 387	29	15	1 530
50–64 jaar	10	103	797	39	20	969
65–79 jaar	0	177	335	57	51	620
80 jaar of ouder	0	34	29	23	47	133
Totaal	2 478	425	3 215	234	191	6 543